

Zásady konverze postindustriální struktury

Autor: doc. Ing. arch. Jindřich Svatoš
Spoluautor: prof. Ing. Martina Peřinková, Ph.D.

Vysoká škola báňská-technická univerzita Ostrava

Projekt Technika pro budoucnost 1.0

Registrační číslo projektu CZ.02.2.69/0.0/0.0/16_015/0002338

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Počátky přestavby a ochrany architektonického díla

- Přístup k architektonickému dědictví minulosti můžeme rozdělit na dva základní směry:
- **Konzervace** – prodlužuje životnost děl u nichž převládá dokladová hodnota
- **Regenerace** – přirozená součást celkového vývojového procesu
- Utilitární vztah přináší využití věcí a staveb bezprostředně vyhovujících a odstraňování překážejícího, co se ukázalo v nových podmínkách zbytečné.

Obr. 1 Aula Gong, Ostrava (NKP) (Zdroj: <https://www.eprogram.cz/mista/360-multifunkcni-aula-gong>)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Počátky přestavby a ochrany architektonického díla

- Proces přestavování a rozšiřování souvisí s možnostmi pořízení stavebního materiálu.
- Ideové střetnutí přináší snahy, potírající stavební dílo minulosti a negující stavební typ překonaného společenského směru.
- Stupeň historické zkušenosti přináší zdůraznění a využívání společenského poslání díla minulosti přesto, že utilitární vztah převažuje.
 - (utilitární - hledící na prospěch, upřednostňující prospěšnost, užitek, prospěch)

Obr. 2 Trojhalí, Ostrava (KP) (Zdroj: <https://www.casopisstavebnictvi.cz/clanky-nova-karolina-ostrava-trojhal.html>)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Počátky přestavby a ochrany architektonického díla

- Polovina 15. století přináší vědecktější zájem; vrchol renesance s programovým využitím antiky; baroko pracuje se zcela novým přístupem k využití forem a kompozic.
- Přestavby stavebního díla ve starověku jsou dány dvěma zásadními koncepčními přístupy
k jeho budování buď jako ukončené, ucelené jednotky, v pojetí Řeků a Římanů, jejíž ukončenost nesnesla další přidávání prvků a prostor.

Obr. 3 Koloseum, Řím, Itálie
(Zdroj: Autoři)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Počátky přestavby a ochrany architektonického díla

- V případě potřeby rozšíření byla určena k likvidaci pro uvolnění dílu novému, nebo jako rostoucí organismus obohacovaný postupným přidáváním (aditivní způsob).
- Živelné pojetí tohoto způsobu bylo charakteristické pro Chetity a organizované řízení pak pro Egypt.
- Zvláštním pojetím růstu stavebního díla je architektura minojská a mykénská, s řídícím prvkem typizovaného megaru v organizaci dispozice a prostorové skladby paláců.

Obr. 4 Megaron, Mykény, Řecko (Zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Megaron#/media/Soubor:MiceneMegaron.jpg>)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Počátky přestavby a ochrany architektonického díla

- Nejstarší projevy zájmu charakterizovaného vědomým přístupem ke konzervaci historických děl architektury a stavitelství byly zaznamenány u asyrského vládce Asurnazirpala (883–850 př. n. l.), zabývajícího se archeologií a dalšího Naboida, vyhledávajícího v Babyloně zbytky chrámových komplexů s cílem jejich rekonstrukce do původního stavu, kteří v tomto smyslu byli ojedinělými jevy běžně zákonitým ničením jako součástí celkového aktu dobytí a zavržení vítězného boje expansní povahy.

Obr. 5 Babylon (Hillah), Írák (Zdroj: <https://www.shutterstock.com/cs/image-photo/restored-ruins-ancient-babylon-iraq-408112201>)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Počátky přestavby a ochrany architektonického díla

- Římské pojetí přestavby lze v období antiky charakterizovat jako urbanistické, upírající zájem na řešení vnitroměstských prostor kompozicí objektů veřejných budov, parků a paláců.
- Obnova stavby a staveb s vědomím jejich hodnoty nebyla cizí císaři Dioklecianovi (284–305 př. n. l.).

Obr. 6 Diokleciánův palác, Split, Chorvatsko
(Zdroj: <https://www.chorvatsko.cz/tema/dioklec.html>)

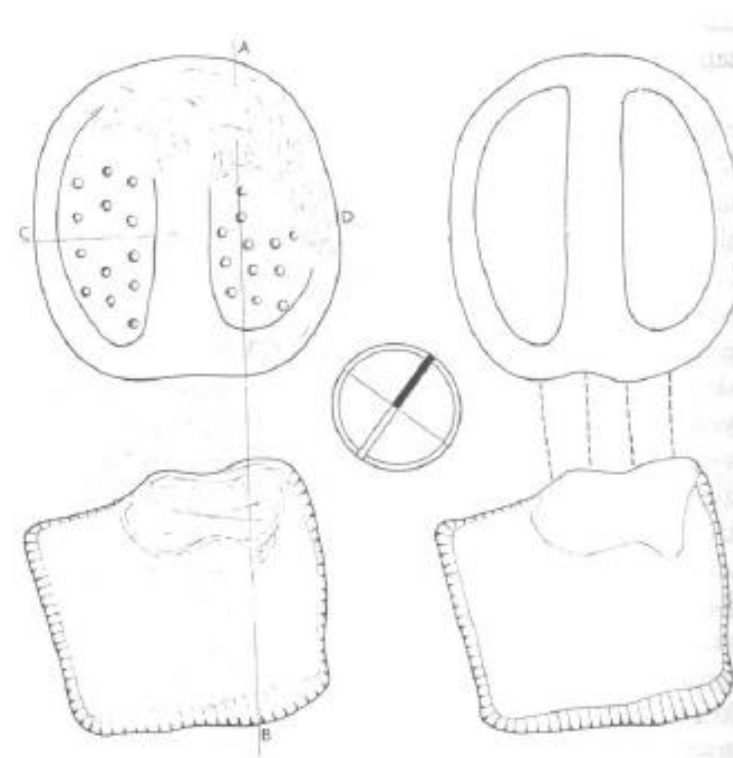
EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Typologie industriálních památek

- Technické památky jsou takové, které dokumentují výrobní činnosti a vývoj průmyslu, případně hospodářství obecně. Jde o velmi rozmanitou skupinu památek, dochovanou ve fragmentech již z pravěku (hutě...).
- Jde o nehomogenní skupinu památek, u níže se uplatňují různá třídění podle více hledisek. Dosud vydaný soupis technických památek je výběrový.

Obr. 7 Pravěká hrnčířská pec, Pravěké dějiny Moravy
(Zdroj: <https://boiohaemum.cz/cz/boiohaemum-encyklopedie/keltove/134-3-remesla-a-cinnosti-keltu/796-3-05-5-pecce-na-vypal-keramiky%20%20>)

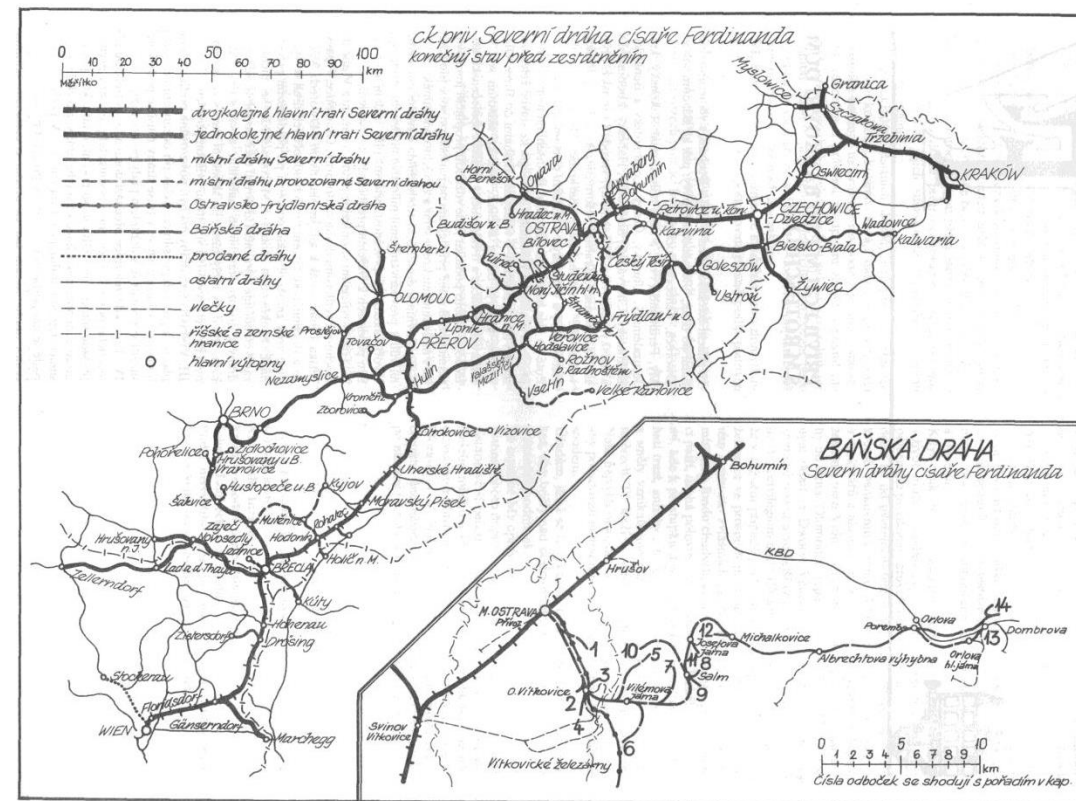
EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Typologie industriálních památek

- Lidské osídlení obecně doprovází řada provozů související se zemědělskou nebo potravinářskou výrobou.
- Se stavební činností souvisely lomy, odkud se těžil kámen, hlíníky pro těžbu hlíny a pece k pálení cihel, dále hamry, pily, tesařské a truhlářské dílny, nacházející se zase na každém panství.
- Od středověku zaznamenáváme stavby související s dopravou. Existujícímu doklady bývají spíš přestavěná ubytovací zařízení, jako zájezdní hostince.

Obr. 8 Severní dráha císaře Ferdinanda, 1906 (Zdroj:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Severn%C3%AD_dr%C3%A1ha_c%C3%ADsa%C5%99e_Ferdinanda#/media/Soubor:Kaiser_Ferdinands_Nordbahn_1849.jpg)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Typologie industriálních památek

- Do konce středověku lze datovat i doklady rozsáhlých krajinných úprav, provedených s cílem zlepšit podmínky pro vodní hospodářství a vodní provozy.
- Náhony přiváděly vodu v požadované síle a intenzitě na zařízení poháněná vodním kolem, využívaná v potravinářství i jiných odvětvích.
- Nejlépe jsou poznány vodní mlýny. Vodní kolo pohánělo kromě mlýnů rovněž soukenické i koželužské valchy, pily a hamry.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Typologie industriálních památek

- Teprve od konce 18. století s vývojem techniky vznikají nová zadání pro stavitelství, jako jsou hutě, továrny, doly, jejich správní budovy aj.
- Společně s rozvojem průmyslu vzrůstá potřeba dopravovat náklad i osoby na velké vzdálenosti.
- K liniové dopravní stavbě – samotné železnici patří i další stavby, jako jsou nádraží, zastávky, strážní domky.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Rozbor současné praxe

- Urbanismus města
- Silueta města
- Zohlednění historického měřítka
- Zastavování proluk
- Konstrukce fasád
- Pohled z ptačí perspektivy
- Jak oddělit nové a staré
- Materiál a konstrukce

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Urbanismus města

- Historii města můžeme vyčíst především z jeho urbanismu, z čehož vyplývá, že je patrně o něco důležitější, než jednotlivé stavební památky.
- Důležitou úlohu ve výsledném efektu hraje stavební čára. Jejím předsazením, případně zapuštěním, můžeme zvýraznit nebo naopak potlačit výsledný dojem objektu.

Obr. 9 Solingen, Německo
(Zdroj: Autoři)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Silueta města

- Většina autorů uvádí, že silueta města je důležitější než jeho půdorys. Je tím myšlen právě vliv na identitu.
- Musíme však mít na paměti, že to, co je dnes pod ochranou památkové péče, je často výsledkem staletého stavebního procesu, často s radikálními destrukcemi. Proto nesmějí být změny ani v době opětového navazování na historické dědictví zcela zapovězeny.

Obr. 10 Ostravské panoráma (Zdroj: https://www.ostrava.cz/cs/o-meste/aktualne/kampane/ostrava-chytre-inteligentnejsi-a-zelenejsi-mesto/c-users-krzyzankovavl-desktop-plone-foto-ostrava-celek-web.jpg/image_view_fullscreen)

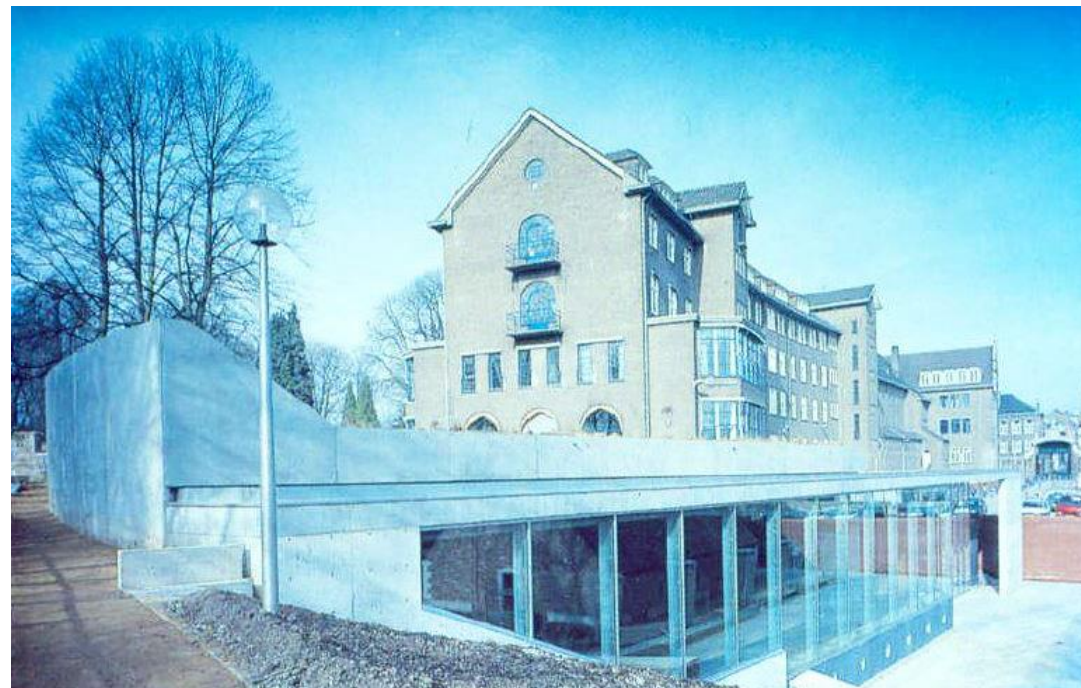
EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Zohlednění historického měřítka

- Začlenění do měřítka okolí rovněž znamená respektovat dějiny vzniku sousedních staveb.
- Členění stavebního tělesa se však musí rozvíjet zevnitř. Pouze povrchní rytmizace fasády vede často ještě k horším výsledkům, než velký objem dobře zasazený do scény.
-

Obr. 11 Jo Coenen, Aula, Maastricht, Nizozemsko
(Zdroj: Autoři)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Zastavování proluk

- Vysoké umění začleňování spočívá v návrhu vzájemné souhry jak kontrastujících, tak spojujících prvků.
- Rohový pozemek se začleňuje zvlášť obtížně. Architektura se musí vyrovnat s nejméně dvěma rozdílnými stranami bloku.

Obr. 12 Henning Larsen, rohová budova, Kodaň, Dánsko
(Zdroj: Autoři)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Konstrukce fasád

- Pohybujeme-li se v historické části města, vnímáme především vnější vzhled budov. Zvláště dnes je tato poznámka aktuální, uvědomíme-li si, že je to často to jediné, co z památky zbylo.
- Uspořádání oken, dveřních otvorů, střechy a dekorativních prvků rozhoduje o tom, zda obraz města působí harmonicky.

Obr. 13 Banka, Frankfurt nad Mohanem, Německo
(Zdroj: Autoři)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Pohled z ptačí perspektivy

- Náhle vše vypadá úplně jinak. Zcela se změnily barvy, parametry a atmosféra.
- Krajinu střech z pálené krytiny, která u nás bývala ve městech tak obvyklá, můžeme považovat za vysoce estetickou.

Obr. 14 Poruba, Ostrava (Zdroj: <https://patriotmagazin.cz/nakladaky-ven-poruba-zakaze-parkovani-tezkych-aut-na-uzemi-obvodu>)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Jak oddělit staré a nové

- Potřebujeme-li spojit dva odlišné objekty, můžeme mezi ně vsadit sjednocující prvek, který by měl být spíše neutrální.
- U řadových budov se někdy nelze vyhnout výškovým skokům u výšek podlaží, parapetů a oken. Zde jde o to, pokračovat v osách a proporcích a převzít důležité výtvarné referenční body (římsy, výšky vstupu).

Obr. 15 Obchodní dům, Pule, Chorvatsko
(Zdroj: Autoři)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Materiál a konstrukce

- Historické stavební materiály byly darem krajiny. Teprve se zlepšením dopravních možností se začaly stírat regionální hranice.
- Velmi často se setkáváme s použitím skleněných obkladů, protože využívají zrcadlového efektu. Zrcadlící se protilehlé fasády rozměňují velkou rovnou plochu.

Obr. 16 Josef Pleskot, Svět techniky, Ostrava (Zdroj: <https://k129.cz/prednaska-josefa-pleskota/>)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Seznam použité literatury

- ZÍDEK, Martin. *Zákon o státní památkové péči*. Praha: Wolters Kluwer. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-381-7.
- PEŘINKOVÁ, Martina a Lucie AUGUSTINKOVÁ. *Ochrana a obnova historických objektů* [online]. VŠB-TUO. Dostupné z: <https://www.fast.vsb.cz/export/sites/fast/226/cs/studium/studijni-materialy/ochrana-a-obnova-historickych-objektu.pdf>. Skripta. VŠB-TUO.
- PEŘINKOVÁ, Martina. *Soudobá tvorba v historickém prostředí malého města*. VUT Brno. Dizertační práce. 2000. Doktorská práce. VUT Brno.
- Prezentace byla vytvořena na základě osobních zkušeností a znalostí z praxe zpracovatelů.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Děkuji za pozornost

doc. Ing. arch. Jindřich Svatoš

jindrich.svatos@vsb.cz

www.vsb.cz

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY